

ח.מ.

פרוטוקול מס' 47/ג

פשיכת ועדת-הפנים ביום שני, כ"ד
טבת-תש"ד (23.8.1954) בטעם
18.30

צד הנתבע: חברי-הוועדה:

- נ. חת - היו"ר
- ע. מסך
- א. אליסרי
- ר. בסתוני
- ס. חזני
- א. כלסון
- ח. סגור-כהן
- ג. מועדי
- ט. פרי

פוזמונים:

- ד"ר ז. הירשברג - מנהל המחלקה הסטלמית במשרד הדתות.
- מוחמד בסתוני - חבר הוועדה המליעצת לעניני הסטלמים בחיפה.
- " " " " " - טוהיל שוקרי
- " " " " " - מוטטפה עמאר
- " " " " " - זכי אל טולח
- " " " " " - מוסה חג'יר

ח ס ר :

- ט. הלל
- א. חביבי
- י. יטעיהו
- א. כהן
- ט. מרלסטין
- ב. קסין

סדר-היום: תלונות הוועדה המליעצת לעניני סטלמים בחיפה.

אני פותח את הישיבה.

היו"ר נ. חת:

קיבלנו רק מברק מן המטלחה שבמהלך היום. בהגבר שלם כרגיל והסכסכו לקבל אותה, אם כי לא קיבלנו כל מכתב עם הסברים על סמרת בומם. לקחנו בחשבון כי הכנסת תצא עוד פעם לפגרת ואם ננהג לפי הפרוצדורה ונתחיל בחליפת-מכתבים, הדבר עלול להתעכב.

קורא את התזכיר הבא:

מוחמד בסתוני:

הועדה המליעצת לעניני סטלמים החליטה מביעה את תודתה לחברי ועדת-הפנים של הכנסת שהודיעה בטובה לעזמינה לישיבה פיוודת ביום 23 לאוגוסט 1954 לשם בירור עניני הסטלמים, כתוצאה מפנייתו אליה במברק ביום 15 לאוגוסט 1954.

מוחמד בסתוני:

ועדות מיעצות ליד משרד הדתות:
בשנת 1951, דהיינו לאחר שלש שנים מקום
המדינה, המחלקה לעניני מוסלמים סליד משרד הדתות, מצאה לנחוץ להקים
ועדות סנקראו ועדות המיעצות לעניני מוסלמים, במטרה להתייעץ אתן
בכל עניני המוסלמים הדתיים והחברתיים, וגם לשם החזקת ושמירת
המסגדים ובתי הקברות המוסלמיים וקיום מצוות הדת, לקידום עניני
המוסלמים בדרך כלל.

במשך שלוש השנים הראשונות לקום המדינה
כמעט שלא עשתה המחלקה המוסלמית דבר מה הראוי לסמו בשטח זה ולכן
היא מצאה לנחוץ למנות ועדות מיעצות אלה, לשם ייעוץ ומילוי חובות
המדינה כלפי אזרחיה המוסלמים.

הוועדה המיעצת הראשונה לחיפה מונתה
בשנת 1951 אך לדאבונו המחלקה המוסלמית לא דאגה להרכיבה מאנשים
המסוגלים להפעיל את הוועדה ולהגשים את מטרותיה, היא צירפה אליה מספר
חברים ללא תכונות או קואליטיקאציות כל שהן. אחדים מהם בקשו לקדם את
עניניהם הפרטיים במטרה של שרותם כביכול בוועדה ואילו אחרים לא
היה להם כל נסיון שהוא בשטח העבודה הציבורית - דבר אשר עשה את
הוועדה לעין מיוזג מוזר מחוסר הבנה והרמוניה ונטל כושר פעולה. בלי
ספק לא בחר משרד הדתות בחברים המתאימים לוועדה זו וכתוצאה מכך לא
יכלה הוועדה אף היא לעשות כל פעולה מונסטרוקטיבית הראויה לשמה.
המוסלמים בחיפה קבלו מרות על אי-פעילות הוועדה ודרשו בתוקף את
ביטולה והחלפתה בגוף נבחר אשר ידאג הלכה למעשה לקידום עניני המוסלמים.

פירוק הוועדה המיעצת הראשונה:

בנסיבות אלה נאלץ משרד הדתות, לאחר
דיון מיוחד בוועדת הסניף של הכנסת לפרק את הוועדה המיעצת במגמה ולהרכיב
ועדה חדשה שתהיה מסוגלת ומוכשרת לפעולה. מוצא התנהל על-ידי משרד
הדתות במשך חמשה חדשים ובסופו של דבר מונתה ועדה חדשה מאותם האלמנטים
הקודמים בצירוף מספר עסקנים חדשים. ככל ונו של משרד הדתות ואפיסות
פעולתן בזמן כהונתה של הוועדה הראשונה הניעו אותן, עת מינויה של
כהונתה של הוועדה החדשה, להצהיר בתני החברים כי גאור ומנוי אתו להגשים
את כל שאיפותיהם של המוסלמים, לרבות שיחרור ההקדשים המוסלמיים ומסירת
עניני הקדשים אלה למוסלמים עצמם.

ועדה מיעצת חדשה:

משרד הדתות מינה ועדה חדשה ביום 3.3.54
המורכבת מתשעה חברים דלהלן: עבדול ראוף קרמאן, מוחמד בסתוני, נור
אל דין אל עבאסי, סוהיל סוקרי, מוסטפה עמאר, זכי אל סולח, מוסא חג'יר,
איברהים אל חליל, מחמד עבדול קרים אבו דבוס,

היות והוועדה מונתה לשמש את חיפה, אבטן
וכפר מרידיס, דאג משרד הדתות כי מר עבדול ראוף קרמאן ייצג את אבטן
ואילו איברהים אל חליל ייצג את כפר מרידיס,

ביטיבתה הראשונה של הוועדה בתאריך 12
במרץ 1954, אשר נוכח בה הד"ר ז. הירשברג, מנהל המחלקה המוסלמית
של משרד הדתות, בחרה הוועדה את מר עבדול ראוף קרמאן יו"ר, את מר
מוחמד בסתוני מזכיר ואת נור אל דין אל עבאסי גזבר. הד"ר הירשברג
אף הוא בירך את החברים ומסר להם את מיטב איחוליו של משרד הדתות
לעבודה פורייה.

מצב העניינים בראשית פעולתה של הוועדה החדשה:
בראשית פעולתה של ועדה זו היה מצבם של
המסגדים והמקומות הקדושים של המוסלמים פדלקמן:

א. מסג'ד אל ג'ורינינה: זהו המסגד
היחיד העומד לרותם של המוסלמים בחיפה בו הם מקיימים את מצוות הדת.
מסגד זה היה במצב רעוע ונזקק לתיקונים יסודיים גדולים. מקום הימצאו
ליד גמל חיפה מוסך אליו לעתים קרובות מלחים תורכיים ואחרים למבקרים
בו לשם קיום תחילות.

מוחמד בסתוני:

ב. המסגד הקטן: מוזנח בצורה מחפירה ומשמש לעין בית-בוטת על-ידי אלמנטים נפסדים מן העולם התחתון.

ג. בתי-קברות המוסלמים במזרח חיפה: גדרותיהם הרוסות או פרוצות ומצבות השיש של רוב רובם של הקברות שדורות וערימות זוהמה ולכלוך חזרות על-פני בתי-קברות אלה - דבר אשר הניע את מפקד המטטרה בחיפה להצהיר במכתבו מיום 8.6.1954 אל הועדה כי "בית הקברות אינו לכבוד המוסלמים בעיר".

ד. בית-הקברות שבמערב חיפה: בית-קברות זה נחרט ונזרע תמוחי-אדמה על-ידי אחד התושבים, מאחר שנעקרו קברותיו וטוטטו עקבותיהם.

ה. הקדש מערת אליהו: מקום זה המקודש על-ידי מוסלמים הנו הקדש מוסלמי מאז 150 שנה. הוסכר המקום בידיעתו של משרד הדתות, והוא משמש עכשיו כבית-כנסת.

ו. אין למוסלמים בחיפה בית-קברות בו ייקברו מתיהם מאחר ובית הקברות הרשמי הגדול שלהם הנמצא ליד תל-חנן נאסר השימוש בו על-ידי הממשלה. לכן נאלצים המוסלמים לקבור אותם בבתי-הקברות הישנים על-אף האיטור החל עליהם אף הם.

ז. מצב המוסלמים בדרך-כלל בחיפה הן מבחינה חומרית והן מבחינה חברתית הוא בטפל הדרגה וטעון דאגה וטיפול מיוחדים מטעם הועדה.

ח. חוסר בית-זקנים ובית-יתומים גורם לסבל רב לזקני המוסלמים ויתומיהם בחיפה.

ט. ההקדשים המוסלמיים עדיין נמצאים בידי משרד הדתות והאסטרופוס לנכסי נמקדים ומנוצלים על-ידיהם.

י. אין למוסלמים בחיפה מכוננית להובלת מתיה, ולכן הם נאלצים לשכור את המכוננית הסייכת לעדה הנוצרית, ולפעמים מובלים המתים המוסלמים במכוניות משא.

זהו מצע הועדה החדשה אשר הציבתו כנגד עיניה ודאגה להגשמתו בתקווה כי משרד הדתות יתן את מלוא עזרתו להגשמת התכנית.

התמטרותו של יו"ר הוועדה: בעוד שהוועדה המייעצת החלה לתקן במרץ את המסגדים ולנקות את בתי-הקברות ולבנות את גדרותיהם ולדאוג לענייני המוסלמים בעיר, הגיש מר עבדול ראוף קרמאן את התמטרותו מן הוועדה ונימקה במצב בריאותו הירוד וריבוי עסקיו הפרטיים ואחריותו המשמחתיות. אולם הועדה המסיכה בפעולותיה כרגיל ואף ביצעה חלק ניכר מתוכנית התיקונים והשיפורים שהציבה כנגד עיניה, יחד עם זאת ניסתה הועדה ואף ד"ר הירטברג לא חסך מאמץ כדי לשכנע את מר קרמאן לחזור בו מהתמטרותו. אך כל המאמצים לא נשאו פרי.

היטיגי הועדה בתקומת כהונתה הקצרה:

א. הועדה הצליחה לסגור כליל את המסגד הקטן אשר חדל משמש בית-בוטת לאנשי העולם התחתון.

ב. בתי הקברות שבמזרח חיפה נוקו מכל הליכלוך שהיה בהם.

ג. מסגד אל גורינה תוקן וממשיכים המועלים להשלים את התיקונים.

ד. סודרו הטרותים למוסלמים והובטחה הדאגה למחוסרי היכרות.

ה. ננקטה פעולה דראסטית כאמצעות המטטרה לתביעתו לדין של תושב חיפה אשר חרט וזרע את בית-הקברות במזרח חיפה.

מקיד הועדה: זמן-מה לפני התפטרותו של
 מר קרמאן ערכה הועדה ישיבה בראשותו של מר קרמאן ובהשתתפות של כל
 חבריה. פה-אחד נתקבלה החלטה לחדש את כוונתו של מר ראסם סודקי כפקיד
 הועדה הקודמת, שכן סיים אז שירותו כתוצאה מפירוק הועדה ההיא והובטח
 על-ידי הד"ר הירשברג עצמו, במכתבו מס. 1/65479/27 מיום 8.10.53 כי
 יימונה מחדש לתפקיד זה מיד עם הרכב הועדה החדשה וקבלת הסכמתה למינוי
 זה. כאן התערב הד"ר הירשברג ללא טום הצדקה וביקש אי-ביצוע החלטה
 הועדה עד להודעה נוספת. אולם ראתה הועדה בהתערבותו של הד"ר הירשברג
 פגיעה בפרסטיג' שלה ועמדה על חידוש מינויו של מר סודקי בגלל
 ריבוי העבודה ומה גם שמעולותיה של הועדה שהגן בעיצומן מצריכות מינוי
 זה.

ענין המלט: בזקקה הועדה לכמות מלט
 לשם ביצוע מעולות התיקונים והחלה לקנות את המלט בשוק החומטי. אך נודע
 לה מאת מר עבאסי כי כמות של מלט הנאמדת ב-8 טונות (166 טקיה) במסרה
 בעת כהונתה של הועדה הקודמת מאת משרד הדתות למר עבאסי לשם תיקון
 המסגדים ובתי-הקברות. אולם מר עבאסי מכד את המלט הנ"ל למר קרמאן
 יו"ר הועדה הקודמת והלה השתמש בו לצרכיו האישיים, בו בזמן שהמלט
 היה בסיקוח הממשלה והיה צורך בהטגת רטיון מיוחד לשימוש. הועדה
 הנוכחית הודיעה למשרד הדתות על הדבר לשם נקיטת האמצעים הנראים
 לזובכך הסירה את האחזיות מעל שכמה. בינתיים נודע למר רוטתום
 בסמוני, חבר-הכנסת, על הדבר והוא שלח מכתב אל משרד הדתות, אל מבקר
 המדינה ואל ממקד המסורה והאחרון מצא לנכון לעשות חקירה בענין ועד
 כה במצא הדבר בטימול. נשאלת השאלה: כלום לא היו חייבים יו"ר וגזבר
 הועדה הקודמת להשתמש במלט לתיקון המסגדים ובתי-הקברות שלהם בלבד
 היה המלט מיועד, במקום שיתמש בו יו"ר הועדה לצרכיו האישיים?

מינוי גזבר: בוכח התנהגותו הבלתי-

מוצדקת והטותרת את חוקי המדינה וטובת המוסלמים בקשר עם השימוש
 במלט, מצאה הועדה לנחוץ לבחור בגזבר חדש ולמעשה בחרה במר סוהיל
 סוקרי כגזבר הועדה במקומו של מר עבאסי החל מ-1.7.54. כנראה צעד
 זה לא מצא-חן בעיניו של הד"ר הירשברג ולכן הוא שלח את בנק מרקנהיל
 בחיפה, בו מתנהל חשבון על-טעם הועדה, מכתב אשר לפיו הוקפא חשבון
 הועדה בבנק. אגב, חשבון זה בבנק רשום על-טעם הועדה עצמה וכולל בין
 השאר תרומות לועדה מראש עיריית חיפה מר אבא חוסי המיועדות לנצרכי
 המוסלמים בזמן החגים, כנהוג בכל שנה.

הד"ר הירשברג גומר אומר לשתק מעולות הועדה:

הועדה רואה בהקפאת כספיה בבנק על-ידי
 ד"ר הירשברג כוונה שקופה לשיתוק מעולות התיקונים במסגדים שהיו
 בעיצומן בזמן ההקפאה בידיעתו של הד"ר הירשברג. דא עקא, הקפאה זו
 המעידה על אי-אלה ליקויים במעולותיו של הד"ר הירשברג והתעלמותו
 משובת הנצרכים המוסלמיים, לא זו בלבד שמנעה את הועדה מלהוסיט
 עזרה לנצרכים ערב חג הקורבאן שחל ב-9.8.54 אלא גם מנעה אותו מלשלח
 סכר הפועלים שעסקו במעולות התיקונים במסגדים ובבתי-קברות בחיפה.
 ובדלית ברירה התנדב אחד מחברי הועדה וטילם את סכר הפועלים מכספו
 הפרטי בצורת מקדמה, וזאת במסרה להמשיך במעולות התיקונים. אולם
 לדאבונו לא עלה בידי הועדה להוסיט את העזרה החומרית לעניני העדה
 ערב חג הקורבאן באשמתו של הד"ר הירשברג ובגלל החלטתו שלא לאמור
 לועדה להגטיט את העזרה.

ליקויים בניהול החשבונות של הגזבר הקודם:

ב-27.7.54 ביקר בחיפה נציג מבקר המדינה
 בלוותיו של סגן הד"ר הירשברג, כדי לערוך חקירה בחשבונותיו של הגזבר
 הקודם מר נור אל דין אל עבאסי. תוך כדי חקירה החדה מר עבאסי כי
 סכומים נכרים מכספי הועדה הוצאו על-ידו ללא קבלות וללא החלטות כלל
 וכלל וכי הוא מחזיק בכיסו כמה מאות לירות בניגוד לנוהג המקובל.
 אנו סבורים כי נציג מבקר המדינה הודיע למשרד הדתות על ליקויים
 רציניים אלה.

מוממד בסתוני:

הד"ר הירשברג מנסה לפרק הועדה:

פעולותיהם הלקויות של אותם החברים לד"ר הירשברג לא החזירו אותו לכבוד. נהסוך הוא: פעולות אלה עוררו את חמתו של הד"ר הירשברג על שאר חברי הועדה המעיליים ולכן התחיל הוא לנקוט במכטיסיה "זניח". הוא הורה את נציגו בחיפה לבוא בגע עם שר קרמאן על-מנת שהאחרון יזכנע לפחות חמטה מחברי הועדה להתמסר מן הועדה ובצורה זאת תחדל הועדה מלפעול כליל. כשלצנו בשטח זה הניעו לבקש את החבר מר מ. עמאר, שהוא לפי מקצועו קבלן, להצטרף אל מחנה חברי הועדה המקורבים אל הד"ר הירשברג והבטיח כי יתנו לו לקבל עבודות קבלניות אשר הוא עלול להסיק מתן רווחיהם. אולם מר עמאר דחה את הסידול בתוקף וגמר אומר להסתייך במעולה מוריה לסוגת הציבור יחד עם חבריו המעיליים.

הגישת מלחת הועדה עם סגן שר הדתות:

בוכח התמרוגים זגילה הד"ר הירשברג כמתואר לעיל, לא מצאה הועדה מנוס מלהגיש תלונה אל שר הדתות נגד הד"ר הירשברג וביקשה ממנו לקבוע להראיון באופן דחוף. ב-15.7.54 קיבל סגן השר לראיון מלחת מטעם הועדה מורכבת מה' סוהיל סוקרי, מחמד בסתוני ומסטמה עמאר ונכתב במגישה ד"ר הירשברג. המלחת הסבירה לכבוד סגן השר את מצב העניינים שנוצר על-ידי הד"ר הירשברג והגישה לו תזכיר בתאריך 14.7.54 ותבעה את הדברים הבאים:

א. ביטול המכתב אשר נשלח לנבוק להקמת כספי הועדה; ב. מתן הוראה לד"ר הירשברג להסתייך את פעולותיו הבלתי-מוצדקות המעכבות את פעולות הועדה; ג. מתן הוראה לשר עבאסי להגיש דו"ח מפורט על חשבונות הועדה בזמן כהונתו כגזבר הועדה; ד. ביצוע החלטת הועדה בקשר למינוי מחדש של מרר אטס סודקי כפקיד הועדה.

סגן שר הדתות הודיע לד"ר הירשברג

בנוכחותם של חברי המלחת לנסוע לחיפה בשבוע שלאחר יום המגישה לשם חיטול כל העניינים העומדים ותלויים וד"ר הירשברג קבע יום רביעי או חמישי (22 או 23 ליולי 1954) לביקורו בחיפה.

ביקורו של הד"ר הירשברג בחיפה: ב-4.8.54

כעבור שבועיים מן התאריך של המגישה שנקבעה בזמנו למלחת הועדה, ביקר הד"ר הירשברג בחיפה ובמקום להיגש עם חברי הועדה בהתאם למנוכח עם סגן השר הוא נימגז מטום-מה, עם שר קרמאן (החבר להתמסר בזמנו מהועדה) ועם מר עבאסי ועם מר מוחמד עבדול קריס אבו דבוס. מגישה זו נערכה בחנותו של שר קרמאן הנמצאת ברחוב העצמאות בחיפה. הועדה ביודעה על דבר המגישה שלחה מברק מחאה אל שר הדתות וסגנו וציינה את פעולתו החדשה בבלתי-מוצדקת של הד"ר הירשברג.

תשובת סגן השר: למחרת היום, ז.א.

ב-6.8.54 קיבלה הועדה תשובה על מברקה מאת שר הדתות בנו הל זון: "מוממד בסתוני, מזכיר הועדה המיעצת, מסגד אל גזרייני, חיפה. הד"ר הירשברג יזמין את הועדה למגישה בשבוע הבא להסדר וחיטול כל העניינים. חתום ז. וורהסטליג, סגן שר הדתות".

מתברר מן המברק הנ"ל כי היה על

הד"ר הירשברג להבטיח כינוס הועדה בחיפה לבירור העניינים העומדים ותלויים, אולם מטום-מה הוא שלח ב-16.8.1954 מכתב הזמנה לכל חברי חתום בידי סגנו מר יעקוב יהושע, לקיום ישיבה בירואל יום ביום 23.8.54 בשעה 10.30 לפני-הצהרים במסגד הדתות. לישיבה זאת קבע הד"ר הירשברג סדר-יום שאין לו שום קשר עם העניינים העומדים לבירור שהיו נושא לדיון בין הועדה מצד אחד ובין סגן שר הדתות והד"ר הירשברג עצמו מצד שני. הד"ר הירשברג הנהיג חידוש בעניין, בזה שהוא הזמין את כל חברי הועדה לקיום ישיבה בירואלית - דבר הכרוך כאובן בסירחה רבה ובהוצאות מרובות והיה יכול הד"ר הירשברג לנסוע בעצמו לחיפה על-מנת להשתתף בישיבה אשר תקויים על-ידי הועדה למסרה המתאימה.

מוחמד בטוני:

תגובת הועדה: ב-17.8.54 דנה הועדה בהזמנתו של ד"ר הירשברג והחליטה שה-אחד שלא לקבל את ההזמנה מתוך הנימוקים הבאים:

א. סדר-היום אינו כולל את העניינים העומדים ותלויים בין הועדה לבין הד"ר הירשברג.

ב. סדר-היום שנקבע על-ידי הד"ר הירשברג הכולל בין השאר את דבר מינויו של גזבר מתעלם מן העובדה כי כבר ב-1.7.54 נתמנה מר טוהיל זוקרי על-ידי הועדה כגזבר והוא ממלא את תפקידו במסירות ויעילות.

מסקנות:

נוסף לכל האמור לעיל הוועדה ברצונה להצהיר ולרשום כי התנהגותו של הד"ר הירשברג היתה כל הזמן בלתי-הוגנת וטמנה בחובה מיום שזוא-מניין לחברי-הועדה שבמיעוט, המקורבים אליו, בעוד לחברים אלה הם הם הזורעים את זרעל ההסרדה בקרב הועדה בעידודו הטובתק של ד"ר הירשברג, דבר המעכב ומגביל את פעולתם של חברי הועדה המעיליים ואינו מאפשר להם למלא כראוי את תפקידם ומקשה עליהם לקבל את העזרה הראויה מאת משרד הדתות בעת ההתייעצות על ענייני המוסלמים ולשמירת המסגדים ובתי-הקברות.

ידוע גם ידוע כי אלמנטים חסרי-מזג ותרבות, מחללים את המקומות הקדושים בעוד שאחרים שורשים וזורעים את בתי-הקברות ומטשטשים אותם. כמו-כן מטכירים את המקומות הקדושים ועורכים בהם טכסים הזותרים את הוראות הדת המוסלמית. ההקדושים המוסלמים הם עדיין בלתי-משוחחררים ואינם בידי המוסלמים עצמם ושום דו"ח אינו מתפרסם ממען משרד הדתות על אופן הנהלתם. למי הצהרתו בכנסת של ראש הממשלה לזעבר, הקדשי המוסלמים הכניסו לאוצר המדינה 185.000 ל"י בשנת 1950. אילו היו הקדשים אלה בידי המוסלמים היו בודאי מניסים חי-כמה מן הסכום הנ"ל.

משרד הדתות תחת יקוחו של הד"ר הירשברג, זהנו עד כה הממונה על הקדשי המוסלמים, לא נקף אצבע לזר הנצאת בית קברות בחיפה לקבורתם אל המתים המוסלמיים הנקברים עכשיו בבתי קברות יזניים שהשמור בהם נאטר על-ידי השלטונות.

אי-לזאת נבקשת הועדה המייעצת לענייני המוסלמים, מכבד חברי ועדת-הפנים ול הכנסת, להמליץ במני משרד הדתות על מינוי ועדת-חקירה שי וטל עליה לחקור את פעולותיו של מנהל המחלקה המוסלמית במטרה להגשים את הדרישות הבאות:

א. מסירת ההקדשים המוסלמיים בחיפה למוסלמים עצמם בדומה להקדשים של שאר העדות הדתיות שמסטר אנשיהם אינו עומד בטוח יחס למספר אנשי העדה המוסלמית.

ב. רכיסת בית-קברות לעדה המוסלמית.

ג. רכיסת מכונית מיוחדת להובלת מתים.

ד. הבטחת קיומם של תפקידים במשרד הדתות המתונים פעולה עם הועדה במלוא מובן המלה לזר שמירת המסגדים ובתי-קברות המוסלמיים.

ה. מינוי מספר מתאים מבני הנוער המוסלמי לעמדות מכתח במשרד הדתות ובמשרד משרד הממשלה לזר חינוך יחסי ההבנה בין הממשלה לבין האזרחים המוסלמיים.

ו. הועדה המייעצת לענייני המוסלמים בחיפה צריכה להיות מורכבת מאנשי חיפה בלבד.

ז. הקמת בית-זקנים ובית-יתומים לעדה המוסלמית.

ח. הרחבת המכוניותיה של הועדה המייעצת.

מוחמד בסתוני:

אנו תקווה כי ועדת-הסנים תעניין בעין יפה בדרישותנו המוצדקות ותנקוט במעולה חיובית במסח זה. חתומים על התזכיר הזה: מוחמד בסתוני, סוהיל סוקרי, זקי אל סולח, מוטסמה עמאר, מוסא חג'יר.

היו"ר נ. חת:

עלי להעיר לחברי-הכנסת כלחון וב. סוני על שהציעו לנו לזמן ישיבה זו, מבלי לדעת במה הכתוב מדבר. (א. כלחון: זו לי המעט הראשונה שהנני רואה תזכיר זה).

הנוהג והמרוצדורה בוועדה הם כאלה, שתחילה יש להודיע לוועדה במה העניין. נאמר לי שדיברתם עם האנשים האלה, וכי הדברים ידועים לכם, ועל-כן הוזמנו לכאן.

עלי לומר לחברים הנכבדים של המסלחת, כי אנו שמחים ודוצים לטמוע אותם. זה תסקידנו. עלינו לטמוע תלוונות, אם יש כאלה. אך לעומת זאת איננו בית-מסטט או ועדת-חקירה על פקיד ממטלתי זה או אחר, יהיה אמילו בדרגה גבוהה ביותר. בסנינו אחראי הטר.

אשר לעצם העניין, אנו מוכנים לטמוע תלוונות. אך טוב היה אילו שלחתם לנו קודה-לכן את התזכיר הזה, ואז היינו מוזמינים את הטר לישיבה זו ומבררים אתו את כל העניינים האלה. אינני יודע אם ד"ר הירטברג יהיה מוכן כרגע לענות לכל הבעיות שנתעוררו כאן.

אם יש מי מבין חברי המסלחת המבקש להוסיף

דברים - יוסיף-נא.

סוהיל סוקרי:

כאשר נכנסתי לוועדה האחרונה, לכהן בה כחבר, מצאתי שמצב העניינים היה ללא ביוא. קריתי שהמחלקה לענייני מוסלמים תעזור לתקן את המצב, בדרך שהדבר לא יפגע בממה הטוב של העדה המוסלמית מצד אחד ובכבודיה של המדינה מצד שני.

ההקדשות של המוסלמים/הן תמיד עצמאיים, גם בטעה שהמועצה המוסלמית ביהלה את כל ההקדשות המוסלמיות בארץ. לרגל חילוקי-הדעות שהיו בזמן המנדט בין מנהל ההקדשות בחיפה, לבין המועצה המוסלמית, מסוט שהראשונים לא רצו לקבל את מרותה של המועצה, נפלו קרבנות ממסחתי. על-כן אנו תובעים שחרור ההקדשות האלה ומסירת הנהלתם למועצה בחיפה.

בהזדמנות זו ברצוני לציין כי רמת המסכורת של עובדי המסגדים, הקוראים לתחילה והמסכים היא נמוכה מצד, ואנו מקווים שהוועדה תמליץ להעלות את מסכורתם בהתאם ליוקר המחיה.

אני מקווה שלא תתיחסו לבעיה זו כשם שהתיחס אליה ד"ר הירטברג, ובטעה זמניתי אליו בדבר מינוי מזכיר לוועדה, הוא מטיב לי "שהוא חוטט שמסכורתו תגיע לשכום של 200 ל"י כעבור שנה". אני מתחלא על הלך מחטבה כגון זה.

מוחמד בסתוני:

אין לי מה להוסיף למה שנאמר בתזכיר. אך נראה לי כי תשובתו, או תגובתו של יו"ר הוועדה אינה מעודדת ביותר. עלי לציין, בהזדמנות זו, כי אנו תולים תקוות רבות בוועדת-הסנים של הכנסת, שהיא תדע לחלץ את ענייני העדה המוסלמית בחיפה, מן המצב הגרוע שבו היא נמצאת.

בעבר נהגו לתת לאלמנות ויתומים תמיכות ועזרה מסוימת בימי החגים. אך לקראת החג האחרון, ניתנה על-ידו הד"ר הירטברג הוראה האוסרת מתן תמיכות מסוג זה. שלחנו, כתגובה לכך מברק לטר הדתות וביקשנו ממנו להתערב בעניין זה. עלי לשאול את ד"ר הירטברג: אם אינך מרוצה מחברי-הוועדה, מדוע יטבלו בגלל זאת היתומים והאלמנות, ויישללו מהם סכומים גדולים, ביניהם גם הסכומים שתרמו על-ידי ראש עיריית חיפה?

מוחמד בסתוני:

לא סנינו לוועדת-המניין, אלא לאחר שמצאנו את כל הדלתות בעולות בסנינו. אמילו טר הדתות בעצמו לא היה יכול כנראה להסמיע על ד"ר הירטברג שיטנה דרכו. סגן טר הדתות נתן לו הוראות לבוא לחיפה להסדיר את העניינים, ונתברר שד"ר הירטברג בא לחיפה כדי למנוע בעדנו מלהסיג את מבוטאנו.

אנו סונים אל חברי ועדת-המניין כאל אינסטנציה אחרונה, הגבוהה ביותר, כדי שתמליצו בסני טר הדתות שהמעוות יתוקן, לגבי בתי-הקברות, המסגלים וההקדשות, היתומים והאלמנות.

ברצוני לשאול את ד"ר הירטברג אם במסך 6 שנים לא היה יכול למצוא מקום מתאים בסביל בית-קברות למוסלמים. לפני שנתיים תכננה עיריית חיפה כביש, ולטעם ביצוע התכנית היה צריך לחצות בית-קברות, ועל-כן הוצאו מן הקברות עצמות המתים והונחו ב-36 שקים, ועד היום לא הוטמנו באדמה.

אנו מקווים שד"ר הירטברג יאחה את הקרע בין החברים במקום להרחיבו, וכל זה לטובת האינטרס המוסלמי.

היו"ר נ. חת:

עלי לסלק אי-הבנה שנמלה כאן. אמרתי שזה מתסקידנו ואנו שמחים לטמוע תלונות לעצם העניין. אך איננו אינסטנציה לתלונות על סקיד גבוה זה או אחר של הקהילה. אם יש תלונות על סקיד - יש לפנות לטר או לבית-המשפט, לא לוועדה של הכנסת. הוועדה דנה את הטר - הוא האחראי בטניה. ייתכן, שאילו הטר היה יודע שהנושא הוא התלונה נגד ד"ר הירטברג היה בעצמו מוסיע כאן היום והיינו מבררים את העניין. אני חוזר ואומר: הוועדה אינה כתובת לברור תלונות על ד"ר הירטברג. היא תטע תלונות לעצם העניינים הנוגעים למוסלמים.

ר. בסתוני:

אני מציע שחברי הוועדה יציגו עתה טאלות: אחר-כך נחליט כיצד לדון בעניין זה, אם בנוכחותו של ד"ר הירטברג או בהעדרו.

היו"ר נ. חת:

רצוי יותר שד"ר הירטברג יטיב לנו בישיבה הבאה, לאחר שתנתן לו טהות ללמוד את כל החומר שהוגש לנו היום.

ד"ר ז. הירטברג:

רק היום אחר-הצהרים נודע לי באופן רשמי על קיומה ישיבה זו. לפני כן ידעתי על-כך באופן בלתי-רשמי. ביקשתי לחלוח הזמנה רשמית לטר. הזמנה כזאת לא נתקבלה. הוא לא ראה כל אפשרות לבוא, מכיון שלא ידע כלל במה ידובר בישיבה זו, ודבר זה נוגד את הנוהג הרגיל. סגן טר הדתות ביקש ממני להטביר לכם את הדברים האלה.

א. אלישר:

לדעתי צדק היושב-ראש בטעה טאמר שתלונה על ד"ר הירטברג אין מקומה כאן.

אני מציע להציג טאלות לחברי המטלחת לעצם העניין ולא בקטר למעולותיו של ד"ר הירטברג.

היו"ר נ. חת:

הטאלות נוגעות רק לעצם העניין.

ר. בסתוני:

1. מדוע לא מלאה הקעדה הראשונה את תפקידיה?
2. מה היתה עמדת משרד הדתות - כי חברים מן הוועדה הטניה היא בוועדה הראשונה?
3. האם הוועדה החדשה מייצגת את רוב המוסלמים בחיפה? איזה גומיים היא מייצגת? וכיצד היא מונתה מטעם משרד הדתות?
4. בתזכיר גאמר כי כמות של הלט נמצאת ביהי הסוחר קרטאן והוא השתמש בה לצרכיו הפרטיים - האם יש לכם הוכחה לכך?

7. בסמוך: 5. במיזם צורה היה הגזבר הרמטון מטמט בכספים הנתונים לרשותו כגזבר? האם יש לכם הוכחות שהוט השתמט בכספים אלה במסן בלתי-חוקי, כפי שנאמר בתזכיר?

6. האם משרד הדתות התנגד למינוי מקיד הוועדה? אם התנגד - האם יש לכם מכתב הסוכיה זאת?

7. האם יש לכם זכות להשתמש בחשבונות שהוקצו בגנן? אם יש לכם זכות כזאת - מסרו לנו זאת.

8. מתי הגיע זמן הפרעון של שכר הפועלים העובדים במסגרים? והאם עד היום לא שולם שכר פועלים אלה?

9. מר טוהיל שוקרי בדבריו אמר שמשכונתיהם של כלי-הקודש במסגרים נמוכות - האם יוכל להדגים לנו מספר אחד?

א. אלישר: לא מדון לי מה שנאמר כאן שלא ניתן לכם מקום בטכיל צית-קברות. הרי בכל זאת קוברים את המתים. איפה קוברים אותם? אני יודע שקוברים אותם בבית הקברות הישן, אף-על-פי שדבר זה נאסר. אני מבקש יותר פרטים בענין זה.

אני מבקש לדעת מדוע זה רק עתה, לאחר 6 שנים, טוענת העדה הנוצרית שהמטלה, משרד הדתות, אינו נותן את העזרה הדרושה לנזקקים. מה קרה עד עכשו? התזכיר אינו מסביר את הדבר הזה די ברור. קראתי את מכתבו של מפקח המסורה והוא מציג את הוועדה בזה שגין היא מפקחת על בתי-הקברות וההקדשות. הוא טוען שגין כאן התעללות בבתי-הקברות, אלא קיימת הזנחה. אני שואל את חברי הוועדה: מה טענתו זו של מפקח המסורה כלפי הוועדה? מה יש לעשות בנידון זה? מדבריו של מר שוקרי הבינותי שדרושים לכם פקידים, ייתכן שגין לכם פקידים. האם יש לכם פקידים - האם אין הם מקבלים משכורת כמו בכל מוסד אחר? מה המשכורת שהם מקבלים? מדוע אין מסלמים להם כמו בכל המוסדות?

התזכיר מדבר על זקנים ויתומים - מה מספר הזקנים והיתומים?

אמר למכונת - מה דרוש לכם, כסף לרכישת מכונת, או רשיון לרכישה?

א. כלפון: 1. לא ברור מתוך הדברים ששמענו ומתוך התזכיר, מה תקציבה של ועדה זו, מנין שואבים אותה? מה שעור התקציב, ועל/הוא מוצא בפועל?

2. שמענו כאן שהוועדה הטליכה לקבל אורה את הפקיד שעבד בוועדה הראשונה ואינו צריכה הבטחה מצד משרד הדתות לפנותו מחדש, וכי מינוי תלוי אך ורק בהחלטתה של הוועדה החדשה המופיעה כאן בפנינו. האם הבטחה זו ניתנה בכתב או בעל-פה? אם בכתב - אגף מבקש לראותה.

3. נאמר כאן שבערב אגף הקרבנות האחרון לא ניתנה העזרה הרגילה לנזקקים. האם אין הם מקבלים עזרה, ככל יתר הנזקקים, מן המחלקה הסוציאלית של עיריית חיפה?

4. נאמר כאן שעצמותיהם של המתים שהוצאו מבית הקברות לגלל הכביש שנכלל דרך בית-הקפדת הוכנסו לשקף וטרם נקברו במקום אחר. מדוע לא קברו אותן עד עכשו? מה הדרך להסדיר את הדבר בהתאם לנוהג המוטלסי?

5. נאמר כאן שבית-קברות אחד נחרט ובזרע תפוחי אדמה. פניתי במטילתה לשר הדתות והוא השיב לי כי אותו אדם שעשה זאת הובא לדין. האם אפשר הוחזר לקדמותו בבית-הקברות והפגיעה סולקה? היהודי הזה חילטד למשפט?

פ. חזני:

1. מה היו ההכנסות של ההקדשות באיפה והטביעה, מקום המדינה ועד עתה?
2. על-סמך מה נתם סגורים שפטר להגדיל את ההכנסות, כפי שכתוב בתזכיר? ובכמה לדעתם שפטר להגדיל את ההכנסות?
3. מה השקיע פטר הדתות או המפוטרוטום מקום המדינה ועד היום, בתיקונים ושימושים, ומה הוציאו להוצאות שוטפות להחזקת ההקדשות, כלי-הקודש וכו'?
4. מה הן ההוצאות החדשות כיום בשנת התקציב הזאת, להחזקת כלי-הקודש ויתר הפרות של העדה, וכיצד הן מתכונות? מי מכסה אותן?
5. כמה לדעתכם צריך לעלות הקמת בית זקנים ומית-יתושים, שיוכלו לקלוט את כל הזקקים של העדה?
6. בכמה צריכה לעלות ההחזקה השנתית של מוסדות אלה?
7. האין שירותי הסעד של העירייה פבישים במידת יכולתם את מותה העזרה לעדה המוסלמית, כמו ליתר תושבי חיפה?
8. מה הוא העול הכספי או התרופה או התשלום שבני העדה בעצמם מעלים לצרכי העדה שלהם? האם מוביל העדה המוסלמית מוסלמים משהן להחזקת השירותים החייבים? כמה? האם זה בצורת סט, תרופות וכו'?
9. האם הוגשה תביעה פלילית נגד הגזבר עבאסי? האם זה הוכח?
10. האם הוגשה תביעה פלילית בקשר למלט?
11. אם כן טודקי היה מקיד הוועדה - מי שילם את שכורתו, וכמה?
12. האם הפועלים סיימו את העבודות, ניקו את בתי-הקברות והמסגדים? האם המצב מניח את הדעת?
13. בסעיף ח' של הדרישות, יש דרישה להרחבת סטכריות. מה הן ההגבלות כיום? במה מתבטאת ההרחבה?

א. פרי:

1. איפה יש עוד ועדות מליעצות סלבד הוועדה של חיפה? שאלה זו סופנית בעיקר למטרד היתות.
2. מה הן הסטכריות של הוועדה המליעצת ומה הוא תחום פעולתה? האם הסטכרות היא רק ליעץ, כי זו ועדה מליעצת או שיש לה סטכרות לפעול ולבצע? לפי התזכיר, הוועדה אינה מליעצת בלבד, אלא גם פועלת.

מחפד בטחוני:

אנו מודים לחברי-הוועדה על רצונם לסטוע אותנו הערב, ועל השאלות האינפורמטיביות שהציגו לנו. לשאלות אלו ציפינו. אנו מוכנים לענות עליהן בכתב, מטאור שהתשובות כוללות עובדות ומספרים שאין אנו יכולים להסציאם על רגל אחת.

פ. חזני:

אני מבין שהמיסוד לקבור בבתי-הקברות הישנים הוא מטעם הממשלה, מטרד הבריאות, או האם יש טיבה אחרת לכך?

מחפד בטחוני:

המיסוד הוא מטעם מטרד הבריאות.

חמ.

ס. חזני:

האם האיטור לקבור בבתי-הקברות הישנים
בארק עכשו? אני מבין שהדרישה היא
לרכוש שטח קרקע מתאים לבית-קברות. האם זו דרישה חדשה, או דרישה
ישנה שלא באה על סיפוקה?
שבית, מה הם הקשיים הישנים?
המפריעים לרכוש שטח קרקע כזה? כיצד, לדעתכם, אפשר לסלק אותם?

ג'. סועדי:

1. האם נבקשו צעדים מסעם מסדר הדתות בגד
אותו פקיד שמעל בתפקידו?
2. האם פעולת הקפאת הכסף היתה בלתי-חוקית.

3. האם הבעיות שהעלו כאן בתעוררו לפני
שחלה אי-הבנה בינכם לבין הד"ר הירשברג, או שהן צפו לאחר שנתגלה
הקרקע בינכם לביןנו?
4. אם תגיעו לידי הבנה עם מסדר הדתות,
האם לדעתם אפשר יהיה ליישב את הבעיות האלו?

ד. בסתוני:

אני תוסך בהצעה שהתשובות הנתנה בכתב.
אני מציע שבזמן שנשמע את התשובות
ייעצמו כאן שנים מחברי הוועדה, כדי שנוכל להציג להם שאלות נוספות
אם יתעוררו כאלו.

הי"ר נ. חת:

קודם-כל נקבל תשובות בכתב. נעביר
את זה למסדר הדתות. אחר-כך נראה
אם יש צורך להזמין את חברי הוועדה.

ס. חזני:

(קורא בפני הוועדה לפנ בקשת מר מוחמד
בסתוני מכתב מד"ר הירשברג לראשם סודקי,
בו הוא סודיע לפקיד הוועדה כי הוא מפוטר
מסום שהוועדה אינה קיימת יותר, והוא יקבל פיצויים בהתאם לנהוג. במכתב
זה נמטר לפקיד שהוא יתמנה מחדש עם הוועדה החדשה תחליט לפנותו, וסודה
לו על עבודתו המסורה.)

הי"ר נ. חת:

אני סודה לחברי המסלחת, והנני מבקש
מהם למסור את ברכתנו לעדה שאתם מייצגים
אותה.

הישיבה ננעלה בשעה 20.00
=====